

آشنایی با تاریخ شفاهی، مفاهیم و روش های آن

این درس به منظور آشنا ساختن دانشجویان با پژوهش تاریخ شفاهی و روش های اجرای آن تهیه شده است. همچنان که میدانیم سالهای زیادی است که موضوع تاریخ شفاهی مورد توجه برخی سازمانهای فرهنگی و پژوهشی قرار گرفته است و مورد استقبال افراد بسیاری نیز واقع شده است. این فعالیت در سازمان اسناد ملی ایران از سال ۱۳۷۱ شروع شده و تا به امروز در تهران و مدیریتهای استانی سازمان انجام می شود.

به طور کلی موضوع تاریخ شفاهی، پس از وقوع انقلاب اسلامی در ایران مورد توجه قرار گرفت و به تدریج شیوع پیدا کرد. تاریخ شفاهی که فعالیتی پژوهشی و دارای روش شناسی خاص خود است، در ایران نه در دانشگاه ها و مراکز علمی، بلکه در سازمانها و نهادهای اجرائی شکل گرفت. این وضعیت به دلیل وجود شرایط خاص سیاسی و اجتماعی در ایران و ضرورت های ناشی از آن بود. اولین اقدام به منظور ضبط تاریخ شفاهی ایران در دانشگاه هاروارد آغاز شد و پس از آن، در ایران نیز فعالیت های جمعی صورت گرفت.

عامل دیگری که موجب رشد سریع و فراگیر تاریخ شفاهی در ایران شد، وقوع جنگ تحمیلی ایران و عراق بود که یک رخداد بسیار بزرگ و اثرگذار در تاریخ معاصر ایران است. در حین جنگ فعالیت های صورت گرفته در جبهه، عملیات ها، فرماندهی و ... توسط افرادی با عنوان «راوی» که از جانب سپاه پاسداران اعزام میشدند، ضبط صوتی شد. پس از جنگ نیز فکر ثبت قهرمانی ها و رشادت های واحد نظامی و مردمی، ذهن نهادهای دستاندرکار جنگ را مشغول و به آنها انگیزه برگزاری برنامه هایی برای ضبط خاطرات فرماندهان، سربازان، بسیجیان، مهندسان جبهه و جنگ و غیره داد. از اینجا بود که برنامه های فراگیر تاریخ شفاهی برای ضبط خاطرات جنگ آغاز شد، خاطرات بسیاری در نقاط مختلف ایران ضبط شد، تعدادی از آنها به چاپ رسید و مؤسسه ها و موزه های جدید تأسیس شد و فعالیت تاریخ شفاهی برای جمع آوری خاطرات مربوط به دفاع مقدس همچنان نیز ادامه دارد.

تاریخ شفاهی در ایران بیشتر از هر چیز، ضبط خاطرات سیاسی و نظامی را هدف قرار داده است و این در حالیست که در خود پتانسیل هایی بسیار فراتر از اینها را دارد. امروزه از تاریخ شفاهی به عنوان ابزار بسیار مؤثر در گردآوری اطلاعات در حوزه های مختلف تاریخ اجتماعی استفاده میشود. چنانچه این قابلیت درک شود، بسیاری از طرح های پژوهش تاریخی با موضوعات جدید طراحی و قابلیت اجرا پیدا خواهند کرد که میتوان گفت در این صورت، حوزه پژوهش تاریخی با یک انقلاب و انفجار اطلاعات مواجه خواهد شد. در این درس شما با مفاهیم پایه ای، تعاریف، اصطلاحات، تاریخچه، کاربردها و روش های تهیه و اجرای طرح های تاریخ شفاهی آشنا خواهید شد.

جلسه ۱ تاریخ شفاهی چیست؟

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 مقدمه

SCO2 آشنائی بیشتر با تاریخ شفاهی

SCO3 تاریخ شفاهی منبع دست اول تاریخی است.

جلسه ۲ تاریخچه و کاربردهای تاریخ شفاهی

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 تاریخچه تاریخ شفاهی در جهان

SCO2 کاربردهای تاریخ شفاهی در جهان

SCO3 نمونه هایی از طرح های تاریخ شفاهی ایران

جلسه ۳ تاریخ شفاهی در ایران

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 چگونگی به کارگیری از تاریخ شفاهی در ایران

SCO2 آشنایی با سازمانها و مراکز فعال در حوزه تاریخ شفاهی

SCO3 آشنایی با مفهوم خاطره، خاطره نگاری و خاطره تاریخ شفاهی

جلسه ۴ روش کار در تاریخ شفاهی

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 ضرورت تهیه طرح پژوهشی تاریخ شفاهی و چگونگی تهیه طرح تاریخ شفاهی

SCO2 ارکان طرح تاریخی

جلسه ۵ مقدمات انجام مصاحبه

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 چگونگی برقراری ارتباط با مصاحبه شونده

SCO2 چگونگی طراحی سؤال درباره مصاحبه شونده

SCO3 نمونه سئوالات معمول در تاریخ شفاهی

جلسه ۶ آغاز مصاحبه

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 ماهیت مصاحبه های تاریخ شفاهی

SCO2 تجهیزات صوتی و تصویری ضبط مصاحبه

SCO3 آداب و رفتار در جلسه مصاحبه

جلسه ۷ روش های انجام مصاحبه

عناوین اجزای آموزشی SCO انجام مصاحبه مطلوب

SCO1 ارتباط رو در رو با مصاحبه شونده

SCO2 نقش مصاحبه کننده در مصاحبه تاریخ شفاهی

جلسه ۸ پیاده سازی متن مصاحبه

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 روش پیاده سازی

SCO2 ویرایش و روش آن در تاریخ شفاهی

SCO3 کاربرد علائم ویرایش فنی در تاریخ شفاهی

جلسه ۹ حق مالکیت در تاریخ شفاهی - حفاظت و نگهداری منابع حاصل از تاریخ شفاهی

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 مفهوم حق مالکیت در تاریخ شفاهی

SCO2 وظیفه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در قبال مصاحبه شوندهگان

SCO3 روش های حفاظت و ساماندهی منابع تاریخ شفاهی

جلسه ۱۰ ارزیابی و بررسی مصاحبه

عناوین اجزای آموزشی SCO

SCO1 ارزیابی و بررسی عملکرد مصاحبه شونده

SCO2 ارزیابی و بررسی عملکرد مصاحبه کننده

SCO3 بررسی کیفیت ضبط صوتی و تصویری

SCO4 تجربه آموزی از مصاحبه های انجام شده

معرفی منابع به زبان فارسی

۱. اسماعیلی، حبیب‌الله و قادری، منیر نقد تاریخی، تهران، انتشارات مؤسسه خانه کتاب، ۱۳۸۹.

۲. حسن آبادی، ابوالفضل تاریخ شفاهی در ایران مشهد، سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۸۵

۳. حسن آبادی، ابوالفضل مجموعه مقالات پنجمین همایش تاریخ شفاهی ایران، مشهد، سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۸۷

۴. حضرتی، حسن - برومند اعلم، عباس تاریخ‌شناسی و تاریخ نگاری، تهران پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۲

۵. عزیزی، غلامرضا تاریخ شفاهی دفاع مقدس، تهران، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰.

۷. دلاور، علی مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، چاپ یازدهم، تهران، انتشارات رشد، ۱۳۹۲

۸. سامر، باربارا. دلبیو، کوینلن، مری کی راهنمای تاریخ شفاهی، ترجمه رضا مهاجر، تهران، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۲.

۹. مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگ و ادب پایداری مصاحبه در تاریخ شفاهی مجموعه مقالات چهارمین نشست تخصصی و کارگاه آموزشی تاریخ شفاهی؛ تهران، انتشارات سوره مهر، ۱۳۸۸. نورایی، مرتضی و میرجعفری، حسین روش پژوهش در تاریخ، تهران، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۸.

۱۰. هومن، حیدرعلی راهنمای تدوین گزارش پژوهشی، رساله و پایان نامه تحصیلی. تهران، نشر پارسا، ۱۳۷۸

مقاله های مندرج در مطبوعات

- نیک نفس، شفیقه آشنایی با اداره آرشیو شفاهی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۱۵
- نورایی، مرتضی مقدمه ای بر فلسفه تاریخ شفاهی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۴۹ - ۵۰
- صالحی، پیمان تاریخ خانوادگی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۵۴
- نیک نفس، شفیقه درباره تاریخ شفاهی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۵۵

- حسن آبادی، ابوالفضل معیارهای جهانی تاریخ شفاهی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۵۵
- ضیاء ظریفی، حسن نقش مصاحبه کننده در گردآوری اطلاعات تاریخ شفاهی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۵۷
- نیک نفس، شفیقه بزرگداشت یاد دکتر ناصر گیتی، فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۵۷
- محمدلو، رؤیا آسیب های پیاپی در متون مصاحبه های تاریخ شفاهی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۵۸
- نیک نفس، شفیقه مهارت های مصاحبه تاریخ شفاهی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۶۰
- نیک نفس، شفیقه شیوه نامه تاریخ شفاهی؛ فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۶۴
- محمدلو، رؤیا گفتگو با رؤسای سازمان اسناد ملی ایران، فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۶۵
- رجبی، محمد حسن- نورائی نژاد، فاطمه گفتگو با علامه محقق، علی دوانی، فصلنامه گنجینه اسناد، شماره ۶۵
- نورائی، مرتضی؛ ابولحسنی ترقی، مهدی مقایسه تحلیلی خاطره نگاری با تاریخ شفاهی، فصلنامه گنجینه اسناد، دوره ۲۰، شماره ۴، شماره مسلسل ۸۰،

ویژه نامه ها مجلات

- مجله زمانه، شماره ۳۴، ویژه نامه تاریخ شفاهی
- ماهنامه سوره، شماره ۳۶، ویژه نامه تاریخ شفاهی،
- ماهنامه کتاب ماه، شماره ۱۱۸، ویژه نامه تاریخ شفاهی، اسفند ۸۶

نشریه های الکترونیکی

- ماهنامه الکترونیکی صدا، جنگ خبری تاریخ شفاهی ۱۳۸۸-۱۳۸۹
- فصلنامه الکترونیکی صدا، جنگ خبری تاریخ شفاهی ۱۳۸۹ تاکنون

منابع به زبان اصلی

۱. Baum, Willa K. Oral History for the Local Historical Society. Alta Mira Press, 1987.
۲. Baum, Willa K. Transcribing and Editing Oral History. Walnut Creek, CA AltaMira Press, 1977.
۳. Neuschwander, John H. Oral History and the Law. Oral History Association, 1993. Pamphlet Series 1, Oral History Association, Dickinson College
۴. Oral History Evaluation Guidelines. Oral History Association, 1992. Pamphlet Series 3. Oral History Association, Dickinson College
۵. Perks, Robert and Alistair Thomson. The Oral History Reader. 2nd Edition. New York Routledge Press, 2006.
۶. Ritchie, Donald A. Doing Oral History. New York Oxford University Press, 2003.

- ٨Ritchie, Donald. Guidelines and Principles of the Oral History Association. Oral History Association, 1992.
- ١٠Thompson, Paul. The Voice of the Past Oral History. 2nd Edition. New York Oxford University Press, 1988
- ١٢Grele, Ronald J, ed. Envelopes of Sound Six Practitioners Discuss the Method, Theory, and Practice of Oral History and Oral Testimony. Chicago Precedent Publishers, ١٩٧٥
- ١٤Howarth, Ken History Handbooks, Oral History. Uk, Sutton Publishing, 1998.

وبگاه های معتبر

www.columbia.edu/cu/lweb/oral

دانشگاه کلمبیا

<https://www.nla.gov.au/what-we-collect/oral-history-and-folklore>

تاریخ شفاهی کتابخانه ملی استرالیا

<https://www.canoha.ca/>

انجمن تاریخ شفاهی کانادا

<https://www.ohs.org.uk/>

انجمن تاریخ شفاهی انگلیس

<https://www.baylor.edu/oralhistory/>

مؤسسه تاریخ شفاهی دانشگاه بایلور

<http://www.iohanet.org/>

انجمن بین المللی تاریخ شفاهی

